

”מורנו” להחזיר עטרה ליושנה

סמיכה לרבנות ללא היתר הוראה

שאלות חזרה

יחידה ראשונה, שיעורים 1-11

מעשה שבת - נכרי, ישראל וכלים

הנחיות :

שאלות בקיאות : שאלות לסיכום הסוגיות שנלמדו. יש לציין בקצרה את סוגיית הגמרא (אם ישנה), שיטות הראשונים המרכזיות (אם ישנם), ומקורות ההלכה היסודיים.
שאלות הלכה : שאלות מעשיות. יש לכתוב במשפט אחד מהי הסוגיה ההלכתית הרלוונטית לשאלה, ולאחר מכן לכתוב את דברי הפוסקים בשאלה זו.

דוגמא :

שאלת בקיאות :

האם מותר לשלוח גוי להשתתף במכירה פומבית עבור יהודי, כאשר היא מתבצעת בשבת?

תשובה :

בהגהות מיימוניות כתב שאסור למסור מעות לנכרי לסחור ביום השוק, אם יום השוק הוא שבת, מפני שזה כאומר לו לעבוד בשבת.
 ניסוחו של ספר התרומה הוא שמותר למסור לנכרי מלאכה, גם אם יודע שיעסוק בה בשבת, ובלבד שלא יאמר לו לעבוד בשבת.
 הבית יוסף למד מכאן שמותר למסור את העבודה, גם אם האופן היחיד של עשיית המלאכה הוא בשבת (לדוגמא, אם יום השוק הוא רק בשבת), אם לא אומר לו לעבוד בשבת. כדבריו פסק המנחת כהן, הרב עובדיה, ואחרונים נוספים.
 אך הט"ו והפנים מאירות פסקו שאם אין אפשרות אלא לבצע את העבודה בשבת, הרי הוא כאומר לנכרי לעבוד בשבת, וזה אסור. כדבריהם פסקו במשנה ברורה, שש"כ ובשו"ת במראה הבזק.

נקודה נוספת שצריך לשים לב אליה היא הקניין בשבת – רע"א למד מהירושלמי שאסור לגרום למקח להיגמר עבורו בשבת. אמנם אחרונים רבים חלקו עליו (מהר"ם שיק ועוד), אך לכתחילה יש לחוש לדבריו. ועל כן יש לומר לנכרי שיקנה עבור עצמו, ולא עבור ישראל.

שאלת הלכה :

חליפתו של אדם (לא בזמן שהיה לבוש בה ולא היה חשש לפגיעה בנפש כתוצאה מהשריפה) הייתה קרובה מדי לנרות השבת, והאש אחזה בה. הוא כיבה את האש. האם מותר לו ללבוש את החליפה בהמשך השבת?

תשובה :

מקרה זה הוא מוגדר כ"מבריה ארי", ומותר ליהנות מהחליפה למרות שהיא ניצלה באיסור. ונפרט – הגמרא והראשונים בהקשרים שונים (ב"ק נז, תוספות כתובות קז, ועוד) מבחינים בין יצירת אפשרות ליהנות ממהו (העקרונית מוגדרת כהנאה), לבין מצב בו יש אפשרות ליהנות ממהו, אך דבר היצוני מאיים על המשך ההנאה. "מבריה ארי" לקוח מהדוגמא שאריה מאיים על עדר. העדר קיים ונמצא, אך סביר שלא תהיה יכולת ליהנות ממנו אחרי שהאריה יטרוף. במצב זה, הברחת הארי איננה נחשבת הלכתית כנתינת הנאה לבעל העדר (למרות הפגיעה הכספית שנמנעה). כמה מהפוסקים (משנה הלכות, הגרש"ז, הרב אלישיב) פסקו שהבחנה זו נכונה גם בהנאה ממעשה שבת. אין איסור ליהנות מ"הברחת ארי", גם אם נעשתה באיסור.
 בשאלה מדובר על חליפה שהייתה קיימת, והאש היא "הארי" שאיים עליה לכלותה. לכן, אמנם היה אסור לכבות את האש, אך אין איסור ליהנות מהחליפה אחרי כיבוי האש.

שאלות בקיאות

1. מנה את הטעמים שמחמתם אסור לומר לנכרי לעשות מלאכה בשבת. האם הטעמים רלוונטיים כאשר רומז בשבת לנכרי לעשות מלאכה אחרי שבת?
2. האם מלאכה שעשה נכרי עבור אדם מסוים אסורה רק עליו, או שמא הנאתה אסורה לכל ישראל?
3. האם מותר ליהנות ממלאכה שעשה הנכרי שהנגישה את ההנאה לישראל, כאשר היה ביכולתו לטרוח וליהנות מאותו החפץ במקום אחר?
4. עבור אלו מצוות התירו אמירה לנכרי? (יש לפרט את הגמרא והראשונים בלבד)
5. האם אמירה לנכרי הותרה במקום הפסד מרובה?
6. אדם מסר מלאכה לנכרי בקציעה. הנכרי סיים את העבודה בשבת. האם מותר למוסר ליהנות ממעשה ידיו של הנכרי בשבת עצמה?
7. פרט את מחלוקת התנאים והפסיקה באיסור הנאה ממעשה שבת של ישראל.
8. האם איסור הנאה ממעשה שבת שעשה ישראל קיים במלאכות בהן החפץ ממנו מבקשים ליהנות לא השתנה בעקבות המלאכה? פרט
9. האם מותר להשכיר כלי עבודה לנכרי ביום ששי? מדוע?
10. האם מותר לשים את החיטים בריחיים ביום ששי באופן שיטחנו בשבת? ציין את טעמי הדבר והנפק"מ ביניהן.

שאלות הלכה

1. אדם שוהה בבית הארחה בשבת. שכחו להעמיד מיחס עבור האורחים. המשגיח הציע שיאמרו לנכרי שיחמם את המיחס הגדול ויכין לעצמו כוס קפה. האם המשגיח נהג כשורה? פרט.
2. נכרי עובד אצל ישראל, ומוטל עליו לשטוף את הכלים. האם צריך למנוע ממנו מהשתמש במדיח הכלים? (יש להתייחס לשני נושאים בהקשר זה)
3. שכחו את הבוילר דלוק בכניסת שבת. האם מותר לומר או לרמוז לנכרי לכבותו?
4. עכבר התגנב לתוך החדר בה משפחה עם ילדים קטנים סעדו את סעודת השבת. האם מותר להם לבקש מנכרי שיצוד את העכבר עבורם?
5. בשבת מושלגת החשמל קפץ בבית בו יש ילדים קטנים. האם מותר לומר לנכרי להרים את המפסק, ואיך כדאי לנסח את הבקשה?
6. יהודי תושב לונדון גילה בצהרי יום ששי שיש בעיה משמעותית בבלמים של רכבו. הוא מיהר למוסך ומסר את הרכב לטיפול של הנכרים העובדים שם. הם אמרו שהטיפול יארך כמה שעות. הוא הגיב – אין בעיה, תעשו מה שצריך, אבל במוצאי שבת יש לי נסיעה חשובה. האם הוא פעל כשורה?
7. משפחה הנוהגת כמנהג אשכנז סועדת את סעודת יום השבת בביתם של חבריהם הנוהגים כמנהג תימן. המתארחים גילו שהמארחים הניחו מרק קר על הפלטה הדלוקה כמה שעות קודם לכן, דבר שמבחינתם אסור. האם מותר להם לאכול מהמרק?
8. בעיר בה יש רשות הרבים, תוכננה הרצאה לליל שבת. אחרי התפילה גילו שהאולם נעול, והמפתח נמצא בביתו של אחד מבני הקהילה. נכרי שהבין מעצמו את המצב לקח את המפתח, הביא אותו לאולם, ופתח אותו. האם מותר להיכנס לאולם? האם הדין יהיה שונה אם מדובר בכרטיס חשמלי הפותח את הדלת?
9. אדם השכיר רכב לנכרי. דמי השכירות מחושבים לפי מספר ימי השכירות. האם מותר לו לגבות דמי שכירות על השבת?
10. יהודי תושב פריז מתפרנס מהעמדת מכוונות קפה אוטומטיות ותפעולם ברחבי העיר. האם עליו לנתק את המכוונות לפני שבת?